

Nr. 4.

26. veebruar
1925.

III. aastakäik.

Ilmub kaks korda kuus.

Üksik number 25 mk.

Tellimise hind: Aastas . . . Mk. 500.—
Pooles aastas . . . „ 250.—
1923 ja 1924 aastak. „ 350.—

Kuulutuste hinnad: 1 lehekülj . . . Mk. 3000.—
1/2 „ . . . „ 1500.—
1/4 „ . . . „ 800.—
1/8 „ . . . „ 400.—

Toimetus ja talitus: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 4—72
Jooksvad arved: E. P. Tallinna osak. nr. 609, Tal. Kred. Pank nr. 8880 ja Eesti Laenu Pank nr. 2666.

SISÜ: 1) Omavalitsused, valvele! E. R. 2) Eesti tulevase omavalitsusseaduse põhijoonte otsimisel, Rud. Kuriš. 3) 19. jaan. ja 31. dets. 1920 a. ning 15. dets. 1922 a. liikumata varanduste maksu seaduste muutmise seadus. 4) Posti-telegrafi-telefoni asjanduse majanduslise osa omavalitsustele üleandmise kava. 5) Kuidas jagada riikline toetusraha õpetajate palkadeks maakondade vahel? 6) Vallavalitsuse revideerimise juhtnõuad ja kava. 7) Omavalitsuse päevauudised. 8) Eesti Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest. 9) Küsimused ja vastused. 9) Kuulutused.

Omavalitsused, valvele!

Nõutakse omavalitsuste kõrvaldamist koolide ülevalpidamiselt.

E. R.

Otse harilikku nähtusena hakkavad meil viimasel ajal Riigikogule ning Vabariigi Valitsusele lähedatest ringkondadest kuuluma omavalitsustele vaenulised hääled. On tunne, nagu ei suudetaks praegu enam Toompeal leppida nende põhimõtetega, mis põhiseadusega omavalitsustele aluseks seadud, ning otsitakse juhust, et neid aluseid puriaks lasta ja kogu omavalitsuste hoonet lammutada.

Tõsi, päris avalikult sarnastest kavatsustest veel ei räägita, kuid ridade vahelt loeme neid üsna selgelt. Nõnda on riigi eelarve harutamisel ühel rahaminis-

teeriumi eelarvekommissjoni koosolekul juhitud tähelepanu selle peale (Pvlht. Nr. 37), et koolide korraldus praegusel kujul on kallid: peale keskvalitsuse tuleb igas maakonnas pidada haridusosakonda oma kantseleidega ja majapidamise kuludega ning ametnikkudega. Kulude kokkuhoidmise mõttes tulevat siin üles võtta küsimus, kas koolide ülevalpidamist pole otstarbekohasem anda täiesti keskvalitsuse kätte, kes siis ka õpetajate palgad täiesti omakanda võtaks. Praeguse korra juures omavalitsused tihti viivitavat õpetajaile palga

väljamaksmisega, tarvitavat õpetajate palgasumme muude väljaminekute katteks, vallavalitsused ei tulevat õigel ajal palkade järele jne.

Seda, mis siin härrad rahvasaadikud ütelnud koolide korralduse kohta, on nad targu jätnud ütlemata teiste omavalitsustegevuse alade kohta, sest kui nii ütlemata lihtne on ühte suuremat ala, s. o. koolide ülevalpidamist, anda täiesti keskvalitsuse kätte, mis peaks siis takistama hoolekande, põllumajanduse, teede jne. korraldamist, s. o. kogu omavalitsuste ülesandeid koondamast keskvalitsuse kätte? See asi pole aga, paraku, üldiselt sugugi nõnda lihtne ja tegelik elu on näidanud, es keskvalitsuse asutused kulude kokkuhoidmises omavalitsustega kaugeltki võistelda eisuuda, mispärast mõned asutused keskvalitsuse juures on tulnud likvideerida ja nende ülesanded omavalitsustele üle anda (maanteede valitsus).

Mis puutub eriti koolide ülevalpidamise keskvalitsuse kätte koondamise sisuliselt, siis ei saa seda pidada otstarbekohaseks keegi, kes vähegi tunneb meie tegelikkuse koolide korraldust. Ja kui seda teha tahetakse eriti kulude kokkuhoidmise mõttes, siis tahaksime küll kõige enne näha neid konkreetseid andmeid, millega sarnaseid üliljulgeid väiteid põhjendatakse.

Lõviosa hariduslistest kuludest omavalitsuste eelarvetes moodustavad õpetajate palgad ja koolimajade ehitamise kulud. Esimesed neist on seadusega kindlaks määratud ja nende vähendamine on sama vähe keskvalitsuse kui omavalitsuste võimuses. Koolimajade ehitamiseks tarvisminevaid summe ei ole aga võimalik nõnda kindlasti normeerida ja nende summade suurus oleneb igaüksikul juhtumisel tööpoolest sellest, kui võrd vastav asutus oskab ja tahab raha väljaandmisel kokkuhoidlik olla. Et omavalitsused, eriti vallavalitsused, oma koolimajade ehitamisel pillaks ehk laiutaks, selleks meil andmeid ei ole. Just vastupidi näeme alatasa, et vallavalitsused käte ja jalgadega uute majade ehitamisest katsuvad võimalikult kõrvale hoida ehk kui see enam kuidagi võimalik pole, siis ehitusi võimalikult lihtsalt ja koduste abinõudega läbi viia, et see mitte liig kalliks ei läheks. On teada mitmed juhtumised, kus vallanõukogud on loobunud isegi riiklisest laenust ainult sel põhjusel, et laenu määramise puhul nõutakse modern koolimajade ehitamist, mida vallad

oma jõu kohaseks ei pea. Tahaks küsida, kas ei ole keegi neist härradest, kes nõuavad koolide üleandmist keskvalitsusele, umbkaudseltki püüdnud välja arvata, mitu korda kallimaks läheks valla koolimajade ehitamine, kui seda toimetaks mõni ministeerium?

Sama lugu on ka maakonna- ja linnavalitsuste poolt ülevalpeetavate keskkoolidega. Virumaal ehitati paari viimase aasta jooksul üles kaks uut keskkooli maja ja kulutati selleks mitte üle 15 miljoni marga. Majade juures on küll veel ühte ja teist teha, kuid koolitöö nendes käib ning kui veel paar-kolm miljoni ära kulutada, siis on majad lõpulikult valmis, kummagi 8—9 miljoni eest. Sellevastu teatakse rääkida, et riigi poolt ehitatud Petersi gümnaasiumi hoone ehitus läinud maksma üle 40 miljoni ja Porkuni lossi remondiks, kuhu paigutati Vändra kurttummade kool, kulutati üle 7 miljoni. Sarnaseid näiteid võiks tuua veel paljugi, ning kõigist nendest selgub, et riik kunagi nii kokkuhoidlikult koolimajade ehitada ei suuda, nagu seda teevad praegu omavalitsused. Ka majade korrashoidmine, remont, küte jne. läheks riigile mitu korda kallimaks kui omavalitsustele.

Haridusosakonnad oma kantseleidega, majapidamise kuludega ja ametnikkudega olla tarvis likvideerida. Meil on igas maakonnas keskmiselt 150—200 kooli 400—500 õpetajaga. On vist päevasele, et kõikide nende koolide juhtimist Tallinnasse koondada ei saa. Kui tahetakse likvideerida haridusosakondi, siis mõeldakse muidugi nende asemele panna ministeeriumi ametnikud, vist ikkagi ka oma kantseleidega, majapidamise kuludega ja kantselei ametnikkudega. Ja vististi lähevad sarnased kroonu kantseleid palju kallimaks kui haridusosakonnad. Vähemalt senini on omavalitsuste asjaajamise kulud võrreldes nende eelarvete üldsummadega märksa vähemad kui keskvalitsuse asutustes (keskmiselt 5% pro 10%).

Nõnda ei saa kavatsust koolide korraldamist täielikult keskvalitsuse kätte võtta kuidagi põhjendada kulude kokkuhoidmisega, vaid kui see kavatsus tähendatud seisukohalt üles on tõstetud, siis ei saa selles näha mitte midagi muud kui osavat katset luua laiimates hulkades omavalitsustevastast meeoleolu.

Omavalitsustel tuleb seda arvesse võtta,

valvel olla ja kõigi abinõudega selle eest hoolitseda, et kodanikkudel oleks laialdane informatsioon ning selge ettekujutus omavalitsuse ülesannetest ja tegevusest. Siis võime kindlad olla, et meie noores riigis

kasvaval bürokratismil korda ei lähe omavalitsustelt riisuda seda tähtsat seisukohta riiklises elus, mis ajalooliste olude sunnil neile määratud ja Põhiseadusega kindlustatud.

Eesti tulevase omavalitsusseaduse põhijoonte otsimisel.

RUD. KURIS.

„Maaomavalitsuse“ läinud aasta viimases (Nr. 12) numbris püüdis O. Suursööt oma artikliga uusi tähiseid meie tulevase omavalitsusseadusele üles seada.

Olles täiesti autoriga ühisel arvamisel, et meil tulevane omavalitsus peab põhjema lihtsa valitsusaparaadi ja kulude kokkuhoidmise printsiibil kui ka põhimõttel, et riigi võim kohtadel teostatakse omavalitsuse kaudu (Põhiseaduse § 75), ei saa mina siiski ühineda selle konstrueerimise kavaga.

Härja Suursööt näeb ette nõukogu juhatuse likvideerimise praegusel kujul, kus juures kava järele kujuneb, et nõukogu juhatajal nõukogu koosolekutel hääleõigust ei olegi. Maakonnaavalitsuse juhataja, esimees ehk maakonnavanem määratakse ametisse Siseministri poolt, vähemalt kuue aasta peale ehk teatud tingimiste (hariduse ja ettevalmistuse nõude) täitmisel valitakse nõukogu poolt, kuid vähemalt kahekordse nõukogu volituste kestvuse ajaks. Teised valitsuse liikmed valitakse nõukogu poolt, viimase volituste kestvuse ajaks ja kõige selle juures on valitsus veel kollegiaalne ja teeb oma otsused häälteenamusega, kus juures valitsuse juhataja võib alati vähemusesse jääda ja peab otsuse eest isiklikult erilist vastutust keskvalitsuse ees kandma. Keskvalitsusel olgu õigus omavalitsuse otsuseid ja korraldusi otsekohe ära muuta ilma kohtuta, kuna viimased selle vastu võivad kohtu ees kaebtust tõsta.

Meie maakondline omavalitsus -- mille piirides üldjoontes põhimõtted ülesseatud -- tegutseb praegult teatavasti Eesti ajutise maanõukogu poolt 10. aug. 1917 a. maksmapandud maakonna nõukogude kodukorra põhjal. See kodukord on kahtlemata puudulik ja jätab üksikasjades palju soovida, kuid siiski üldjoontes on tema avar ja, mis pea asi, on jätnud meie omavalitsusele arenemise ja konstrueerimise võimaluse. Mäletame väga hästi, kuda esimesel maakonnaavalitsuste liigete koosolekul, Maa-

kondade Liidu asutamise puhul, selgus maakonnaavalitsemise aparadi mitmekesine arenemine maakondades. Kulus enne mitu Maakondade Liidu nõukogu koosolekut ja muid nõupidamisi, et enam-vähem ühtlustust läbiviia. — On ka teada see meeoleolu, millega vastu võeti Maakondade Liidu nõukogus Vabariigi Valitsuse poolt novembris 1922 a. Riigikogule esitatud maakonna seaduse eelnõu, mis iseendast suuremalt osalt käsitas eelpool tähendatud põhimõtteid ja mis nii väga lähidased Saksamaa omavalitsuse süsteemile.

Maakondade Liidu nõukogu leidis nad (valla ja maakonna seaduse eelnõud) omavalitsustele vastuvõtmatud olema — nii kirjutab sõnasõnalt „Maaomavalitsus“ Nr. 4 — ja seadis ülesse meie omavalitsuses läbilõõnud põhimõtted, mis 22 punktis vormuleeritud, missugused peaksivad ka nüüd põhimõtteliseks aluseks olema, kuigi neid veidi revideerida tarvis oleks.

Raske on ettekujutada hra Suursöoti kava järele valitsuse juhataja, esimehe või maakonna vanema seisukorda, kes määratud ametnikuna, ehk valitud teatud tingimistel pikema aja peale, võib sattuda vastollu uue nõukoguga, kui ka viimase poolt valitud valitsuse liigetega. Sarnases olukorras igatahes võib kogu loov töö kui ka korralik asjaajamine küsitavaks saada ja tekkida just juukse karva lõhestamised, nagu seni, kahjuks, erakondade vahel tähelepanna.

Senine tegelik valitsemise praktika on näidanud, et valitsemise alal omavalitsustes on kokkuleppel olnud võimalus erakondlust just tahaplaanile jätta ja loovat tööd, kui ka omavalitsuse, kui niisuguse, idud esiplaanile nihutada, mille tõenduseks terve rida ühemeelseid otsuseid, erakondluse peale vaatamata, nii maakonnaavalitsustest, kui ka Maakondade Liidust.

Keskvalitsuse õigus, omavalitsuse otsust otsekohe ära muuta rõhutan seda veel — ära muuta — tähendaks omavalitsuse põhimõtte anulleerimist. Mille muuga võiks

seletada sarnast seisukorda, kui omavalitsus, näiteks, seemne sorteerimise jaamade sisseseadmiseks Põllumeeste Kesksele määrab teatud summa, aga keskvalitsus selle otsuse ära muudab ja selle summa vähendab poole võrra ehk hoopis kas või Asunikude Liidule määrab. — Teada on, vallaõukogude otsuste puht vormiliste puuduste tõttu, tühistamine kohtu korras on ehk teatavatel juhtumistel tülikas, mida aga maakonna nõukogude kohta ütelda ei saa, kuid siin võiks kaalumise alla tulla järevalve asutusele õigus anda ainult teatud otsused tühistada, kus juures otustajal oleks võimalus kas asja uuesti otustada ehk kohtu teel oma õigust maksmata panna. —

Teatavasti meil propageeritud Saksamaa omavalitsus ei leia enam oma kodus ka suuremat poolehoidu, mida tõendab 8. ja 9. nov. l. a. Stuttgardis II ülesaksamaalisel maamavalitsuse päeval (kongressil) vastu-

võetud seisukoht, et edaspidi Landrat (meie maakonnavalitsuse esimees) ei peaks mitte ministeeriumi poolt määratud saama, vaid maakonna nõukogu poolt valitama, ehk vähemalt tema kandidaat maak. nõukogu poolt ette pandama. Ei saa unustada, et meie maakonnavalitsuse kuju on välja võrsunud meile omaseks saanud vallaomavalitsuselt ja sellepärast vaevalt kas vastu võetavad on ja elujõuliseks saavad meile täitsa võerad ja uued põhimõtted ning alused.

Kaaluda võiks juba mõne põllumajandusliku väikeriigi — nagu Daani, Hollandi ehk Inglismaa, kui põlise omavalitsusemaa maamavalitsuse süsteemi, kuid üldjoontes ei ole põhjust tulevase omavalitsuse seaduse põhijoonteks Maakondade Liidu nõukogu poolt 19. dets. 1922 a. ülesseatud ja meie maakonnavalitsusele juba kodus saanud põhimõtteid keelduda vastuvõtmast. —

19. jaan. ja 31. dets. 1920 a. ning 15. dets. 1922 a. liikumata varanduste maksu seaduste muutmise seadus.

Vabariigi Valitsus esitas 17. jaan. s. a. Riigikogule järgmise seaduse eelnõu:

§ 1. Liikumata varanduste maksust on vabastatud:

a) igasugused laskeharjutuste, laagri, õppe- ja moonaladude platsid, aerodroomid, hooned, kordoonid, maneeshid jne., mis riigile kuuluvad ja kaitseväge, piiri- ehk tollivalve, politsei või kaitseleidiu tarvitada on, samuti ka omavalitsustele kuuluvad selles punktis nimetatud varandused, kui nad mainitud otstarbeks tasuta kasutada antud,

b) kõik maad, hooned ja vabrikud — tööstusasutused, mille pealt maks vähem kui 20 marka aastas välja teeb.

§ 2. Maksu maade pealt võetakse:

a) Harju-, Viru-, Järva- ja Läänemaal —

1) 63 marka adrasajandiku pealt,

2) 27 " puhtakasurubla "

b) Tartu-, Võru-, Viljandi- ja Pärnumaal ning Valga ja Volmari maakondade küljest Eesti Vabariigi külge liidetud valdades —

1) 63 marka adrasajandiku pealt,

2) 27 " puhtakasurubla "

3) 64 " hindamata maade tarbe- ja metsamaa tiinu pealt.

c) Saaremaal —

1) 125 marka revisjoni- ehk maarubla pealt,

2) 35 " obrokirubla pealt,

3) 25 " hindamata maade tarbe- ja metsamaa tiinu pealt,

d) Petserimaal 50 marka tarbe- ja metsamaa tiinu pealt,

e) Narovatagustes valdades 38 marka tarbe- ja metsamaa tiinu pealt.

f) Eeslinnades:

1) 26 marka adrasajandiku pealt,

2) 11 " puhtakasurubla "

3) 36 " hindamata maade tarbe- ja metsamaa tiinu pealt.

§ 3. Maksu hoonete pealt võetakse:

a) Harju-, Viru-, Järva- ja Läänemaal 4 marka maksualuste puhtsissetulekurubla pealt,

b) Tartu-, Võru-, Viljandi- ja Pärnumaal ning Valga ja Volmari maakondade küljest Eesti Vabariigi külge liidetud valdades 4 marka puhtakasurubla pealt.

c) Eeslinnades 4 marka puhtakasurubla pealt.

Täheendus: Saaremaal ja Petseri maakonnas on hooned kuni sellekohase hindamiseni maksust vabad.

§ 4. Maksu vabrikute ja tööstusasu-

tuste ehituste, sisseseadete ja masinate pealt võetakse:

a) Harju-, Viru-, Järva- ja Läänemaal 70% hoonete, sisseseadete ja masinate hinnatud väärtusest,

b) Tartu-, Võru-, Viljandi- ja Pärnumaal ning Valga ja Volmari maakondade küljest Eesti Vabariigi külge liidetud valdades 9 marka puhtakasurubla pealt,

c) Eeslinnades:

1) 28% hoonete sisseseadete ja masinate hinnatud väärtusest,

2) 4 marka puhtakasurubla pealt.

T ä h e n d u s: Saaremaal ja Petseri maakonnas on vabrikud ja töökojad ühes sisseseadete ja masinatega kuni sellekohase hindamisenimaksust vabad.

§ 5. Selle seaduse põhjal sissetulnud maks, kui ka viivitusraha jaotatakse iga kuu riigi, maakondade, alevite (kui seal selle seaduse põhjal maksu nõutakse) ja valdade vahel, kusjuures riik saab kaks viiendikku kogu sissetulnud maksust ja viivitusrahast, maakond — kaks viiendikku ja vald ehk alev ühe viiendiku maksust ja viivitusrahast, mis sisse tulnud nende piirides leiduvate kinnisvarade pealt.

§ 6. Valla- ja alevivalitsused teevad § 5 põhjal iga kuu esimesel päeval arvet kõigi eelmisel kuul sissetulnud summade kohta ja annavad need kuuluvuse järele edasi (riigimaksu — Eesti Panga osakonda) mitte hiljem 10. kuupäeva. Riigimaksu mitte õigel ajal Eesti panga osakonda edasiandmise korral võetakse viivitusraha 1% kuus.

Tõuseb aga vastuvõetud riigile- ja maakonnale kuuluv maksusumma 30.000 marga peale, siis on valla- alevivalitsused kohustatud seda 25. kuupäevaks vastavalt sissemaksma.

See seadus astub jõusse 1. jaanuarist 1925 a. ja sellest päevast arvates kaotavad oma maksvuse Vabariigi Valitsuse poolt ajutise valitsemise korra § 12-a põhjal 19. jaan. 1920 a. vastuvõetud liikumata varanduste maksuseaduse § 2 punkt 13, §§ 38 ja 39, 31. detsembril 1920 a. vastu-

võetud tähendatud seaduse muutmise seadus §§ 4, 5 ja 6 osas ning Riigikogu poolt 15. detsembril 1922 a. vastuvõetud maa- maku tõstmise seadus Petserimaal ja Naroovatagustes valdades.

Seletuskiri.

Et 1925 a. eelarvet tasakaalu viia on tarvis riigi sissetulekuid suurendada. Üks abinõu selleks on maal asuvate kinnisvarade maksu tõstmine. Juurdelisatud eel- nõu järele saaks kinnisvarade maksu riigi osa kahekordseks tõstetud, see on 25% kogu maamaksu summast, mis läbi riik 40 miljonit tulu saaks eelarve puudujäägi osaliseks katmiseks. Maal asuvate kinnisvarade maksu tõstmine on täiesti võimalik selle tõttu, et kinnisvarade omanikkude maksukoorem selle läbi sugugi liig raskeks ei muutu, kuna praegusel ajal talupidajate maksud (ka tulumaks uue seaduse järele kaasa arvatud) ainult 3—6% tulust on. Seda ei tule sugugi kõrgeks, vaid üsna madalaks pidada, — sest uue tulumaksu seaduse järele jäävad väiksemad talupidajad tulumaksust hoopis vabaks ja tulumaksu alla jäävad ainult suuremad talupidajad, nii et mõnes vallas tulumaksu maksjate arv üsna piiratud saab. Selle asemel maamaksu riigi osa kahekordseks kõrge- damine on üsna nõrk kompensatsioon ja kuigi riigi osa kolm- nelja kordseks tõsta, siis ei võiks seda ka liialdatuks lugeda.

Eeslinnade all tuleb mõista neid territooriume, mis linnade külge liidetud maakondade küljest, kuid millele piirides riik kinnisvarade maksu ei ole veel hakanud võtma 6. juuni 1910 a. seaduse põhjal vastavate hinnete puudusel, sest ümber- hindamine 6. juuni 1910 a. seaduse põhjal on üle terve riigi edasi lükatud. Eeslinnades võetakse maksu riigi heaks senini samadel alustel nagu maakonnas asuvatelt kinnisvaradelt. Maksumäärad on väikesed. Et nüüd riigi osa üle terve maa 100% võrra tõstetud saab, siis tuleb samuti ka eeslinnades seda teha.

Posti-telegrafi-telefoni asjanduse majanduslise osa omavalitsustele üleandmise kava.

Põhjused, mis sunnivad posti-telegrafi-telefoni korraldust omavalitsustele üle andma.

Maal on meil post ja telefon veel korral-

damata selle peale vaatamata, et Riigikogu selle korraldamiseks on raha annud rohkem kui valitsuse poolt on nõutud; samuti on postjaamade seadusega selleks laialised võimalused avatud. Selle korraldamatuse

põhjuseks maal on see asjaolu, et meil on tarvitusele võetud end. Vene süsteem, mis Eesti oludes, nagu võeras element organismuses, viimase haigeks ja töövõimetuks teeb. Nimelt taheti meil ja tahetakse veel praegu maal posti ja telefoni korraldada isevalitsuslike valitsuse süsteemi järgi kalli ja kuluka iseseisva eraldi aparadi kaudu, omavalitsusi hoopis kõrvale heites. Eestis aga, kus riigi võim teostab valitsemist omavalitsuste kaudu, on selle end. Vene süsteemi tarvitamisel õige kurvad tagajärjed, nimelt sisuliselt või oluliselt on töö alles tegemata — maapost ja telefon on korraldamata, sest maal on võimaliku posti ja telefoni jaoks eraldi aparati luua. Tööd ei jätku ühele inimesele ka 6 tunniks päevas, kuna telefon peaks lahti olema 16 kuni 24 tundi. Ei parane asi ka sel juhtumisel, kui vallamajasa postiagentuur avatud ja seda vallasekretäär juhatab posti peavalitsuse vabapalgalisena 500 ehk 1000 margalise tasu eest kuus, sest vallasekretäär vaatab posti-telefoni töö peale kui võera töö peale, mis temale suuremalt jaolt vägise, vastu tahtmist, mitte õiglase tasu eest peale surutud. Vallasekretäär on teadmisel, et posti ja telefoni korraldus vallas tema otsekooste ametkohuste ja ülesannete hulka ei kuulu ja et selle tema töö ja vaeva tagajärjed kirjutaks posti peavalitsuse oma arvesse, kuna aga vallasekretääri töö ja tegevuse hindamisel ja normeerimisel seda arvesse ei võeta. Sellepärast asub vallasekretäär loomulikult posti-telefoni korraldamise alal kas otse eitavale seisukohale või jääb sel alal ükskõikseks. Kuigi riik miljonid annaks valdade ja külade postiveo korraldamiseks, siis jääb ikkagi otse arusaamatuks, kuidas võidakse seda valdades ja küldes korraldada ilma omavalitsusteta. Võimata oleks iga valla külade postiveo alal vähempakkumisi Tallinnast korraldada. Oleks aga posti-telegraafi-telefoni korraldus omavalitsuste otsekohene ülesanne ja kohustus, siis võiksid omavalitsused seda õige väikeste kuludega eeskujulikult korraldada. Linna- ja maakonnavalitsuste korralduses on autoühendused ja postjaamad, mida nad siis maksimaalselt postiveo korraldamiseks ära kasutaks. Ka ruumide ja teiste majanduse alade suhtes on omavalitsusel kohal võimalik asja otstarbekohaselt ja odavamalt ajada kui seda keskkohalt kirja teel tehakse. Siis oleks võimalik ja esimene otsekohene tarvidus kõik väiksemad postkontorid omavalitsuse asutustega täiesti liita, mis avaks võimaluse igalpool 16—24 tundi telefoni

ühendusi saada. Posti-telefoni korraldus vallas kuuluks siis vallavalitsuse ning vallasekretääri otsekooste ametkohuste ja ülesannete hulka, nagu vallavalitsuse, vallakohtu, hoolekande jne. asjaajamine ja saaks arvesse võetud vallasekretääri ja tema abide töö normeerimisel ja hindamisel. Sel teel oleks võimalik kätte saada, et iga vallas telefon kuni 24 tundi rahva teenistuses on ning et posti igasse külasse igapäev kõige väiksemate kulude juures veetaks, seega ka maal post ja telefon ajakohaste nõuete kõrgusele tõuseks.

Posti-telegraafi-telefoni asjanduse majanduslike osa üleandmisega omavalitsuste korraldusse tuleksid keskvalitsuse ja omavalitsuste osad umbes järgmiselt ära jaotada:

A.

1) Posti-telegraafi-telefoni ja raadio tulud jääksid endist viisi riigi sissetulekuks. Nende sissekasseerimine, arvestamine ja kontroleerimine sünniks nii, nagu see tarvitusel teiste riigimaksude juures, mis juba praegu omavalitsuste kaudu võetakse. Omavalitsused, kes ainelise kahju eest vastutavad, teostaksid kontrolli sagedamalt, mis ärahoiaks üksikute ametnikkude kuritarvituste võimalusi.

B.

Keskvalitsuse ülesanded posti-telegraafi-telefoni ja radio alal.

2) Posti-telegraafi-telefoni ja raadio tulude ja kulude eelarvete kokkuseadmine omavalitsuste esilduste ja ettepanekute kohalt ja kinnitatud kulude eelarve järgi krediitide edasiandmine maakonnavalitsustele.

3) Postiveo korraldamine raudteedel, laevadega ja õhuteel.

4) Posti-telegraafi-telefoni-raadio seaduste eelnõude, määruste, juhtnõuete, taksid väljatöötamine, nende kokkukõlastamine üleilmliste konventsioonidega ja reglamentidega ning nende väljakuulutamise „Riigi Teatajas“ posti-telegraafi-telefoni-raadio asutustele käsitamiseks ja täitmiseks.

5) Posti-telegraafi-telefoni ja raadio ühenduse korraldamine välisriikidega ja nendega arvete õiendamine.

6) Telegraafi-telefoni ja raadio materjalide soetamine sisemaal ja väljamaalt ja nende jaotamine maakondade vahel eelarvete kohalt.

7) Posti-telegraafi-telefoni teenijate ametisse kinnitamine omavalitsuste ettepanekul.

8) Maakondade posti-telegraafi-telefoni asutuste töö ühtlustamine ja järelevalve nende tegevuse järgi.

9) Kõrgem järelvalve telegraafi-telefoni liinide ehituste ja tehniliste sisseseadete järgi.

Märge: Et raudteevalitsusel, meriasjanduse peavalitsusel ja posti-telegraafi-telefoni ja raadio alal palju ühesuguseid ja sarnaseid ülesandeid, alasi ja küsimusi on, siis oleks otstarbekohane keskvalitsuses kogu liikumises ja ühenduses abinõude korraldamist ühise valitsuse otsekohesse korraldusse koondada. Siis kujuneks posti-telefoni operatsioonide toimetamine raudteejaamades asuvas agentuurides ka raudteejaamade ülemate otsekoheseks ametkohustuseks ja ülesandeks.

D.

Omavalitsuste kohustused ja ülesanded posti-telegraafi ja telefoni alal.

10) Postiametkonna maakonna telegraafi-telefoni võrgu ülemad tuleks maakonnavalitsuste koosseisu üleviia ja maakonnavalitsuse side- ning liikumise abinõude jaoskonna juhatajaks ümbernimetada, kes samal ajal oleks ka teedeministeriumi esitajaks maakonnas.

11) Maakonna telegraafi-telefoni võrgu kantselei tuleks likvideerida ja tema tööd maakonnavalitsuse kantseleile üle anda, misjuures viimase suurendamist tarvis ei ole, sest et sellega ühes kaob ära praegu Tallinnaga peetav sel alal suur asjata kirjavahetus.

12) Posti-telegraafi-telefoni asjanduse kuludeks eelarve järgi määratud summade arvestamine ja tarvitamine.

13) Posti-telegraafi-telefoni võrgu arendamise kava kokkuseadmine ja keskvalitsusele kinnitamiseks esildamine ning selle teostamine. Jälgimine ja väljaselgitamine, missugused iseseisvad posti-telefoni asutused väikse tegevuse tõttu tulevad teiste omavalitsuse ehk ühistegeliste asutustega ühendada.

14) Postiveo korraldamine linnades ja maal, väljaarvatud postivedu raudteel, laevadega ja õhuteel.

15) Posti-telegraafi-telefoni teenijatele palkade väljamaksmine.

16) Postiasutusi ruumidega, küte, valgustusega ja inventaariga varustamine ja riigimajade ülevalpidamine ja tarbekorralduste ehitamine.

17) Posti-telegraafi-telefoni asutuste va-

rustamine kantselei materjaalidega, raamatutega ja tähikutega. Viimased saadetakse välja riigi trükikojast maakondadest esildatud nõudmiste kohaselt, kas otsekohe asutustele ehk maakonnavalitsustele või maakonna postkontori kaudu selle järgi, misugune moodus riigi trükikojale kõige soodsam on.

18) Telegraafi-telefoni liinide ehitamine ja asutuste avamine eelarve järgi „Riigi Teatajas“ väljakuulutatud tehniliste nõuete kohaselt.

Märge: Posti-telegraafi-telefoni asjanduse majandusosa korraldamine maal ja linnas oleks omavalitsuste otsekohene kohus. Nõnda oleks posti-telefoni korraldus valla piirides ka vallavalitsuse ülesanne ja kõik töö posti-telefoni asjanduse alal vallas ja posti-telefoni agentuuri juhatamine vallamajas vallavalitsuse liigete otsekohene ametkohus nagu vallavalitsuse, vallakohtu, hoolekande jne. asjaajaminegi, milleks ei oleks siis tarvis vallavalitsuse ametnikkudega ei eraldi kokkulepet ega eratasu. Teiste sõnadega öeldud — töö posti-telegraafi-telefoni alal valla piirides kuuluks vallavalitsuse ametnikkude otsekohese ametkohuste hulka, mis nende töö normeerimisel ja hindamisel arvesse võetakse.

E.

Krediitide avamise ja tarvitamise kord.

19) Posti-telegraafi-telefoni asutuste ülevalpidamiseks teedeministeriumi eelarve järgi määratud krediidid avatakse maakonnavalitsustele.

20) Maakonnavalitsused arvestavad need krediidid oma kassa ja raha raamatutes ning registrites samal viisil, nagu see praegu sünnib krediitidega, mis omavalitsustele riigi poolt avatakse kooliõpetajate palkadeks.

21) Maakonnavalitsused avavad posti-telegraafi-telefoni asutustele tarvisminevad krediidid. Nende krediitide arvestamine kohtade peal ja tarvitamine transfertsummadest sünniks praegu maksval oleval viisil. Kulude dokumendid esildavad posti-telegraafi-telefoni asutused maakonnavalitsustele, kes nende põhjal kokku seatud

aruanded keskvalitsusele ja riigikontrollile ette panevad.

Märge: Et postiasutuste krediitide ja raha summade arvestamine ning tarvitamine omavalitsustes läbi viidav on, seda tõendavad juba olemas olevad kogemused sildade ehitamise ja maanteede parandamise ning kooliõpetajate palkade krediitide arvestamise alal. Viimaste väljaarvamine ja arvestamine on keerulisem kui teiste ametkondade teenijate suhtes. Nõnda, et posti-telegraafi-telefoni asjanduse krediitide arvestamine, tarvitamine ja aruanete esildamine omavalitsustele raskusi ei sünnitaks ja koosseisu suurendust ei nõuaks.

G.

Posti-telegraafi-telefoni asutused uue korra juures.

Posti-telegraafi-telefoni kontorites ja

agentuurides töö kord jääks endiseks järgmiste muudatustega:

22) Posti-telegraafi-telefoni ja raadio asutused teenistuse erialal saavad juhatused teedeministeeriumilt, mis „Riigi Teatajas“ ehk ringkirjades avaldatakse.

23) Kõigis majandusküsimustes, nagu ruumid, küte, valgustus, postivedu, samuti ka postikäigu plaanide suhtes saavad posti-telegraafi-telefoni asutused juhatusi maakonnavalitsustelt.

24) Lähemat järelevalvet posti-telegraafi-telefoni asutuste järgi peab maakonnavalitsus oma side ja liikumise jaoskonna juhataja kaudu, kes on ühtlasi ka teedeministeeriumi esitaja. Kõrgemat tehnilist järelevalvet teostab teedeministeerium tarbekorral oma poolt kohale komandeeritud isikute kaudu.

25) Postiasutuste seisukorrast ja järelevalve tagajärgedest esildavad maakonnavalitsused iga aasta mai ja novembri kuus teedeministeeriumile aruanded.

Kuidas jagada riikline toetusraha õpetajate palkadeks maakondade vahel?

Õpetajatele palkade maksmiseks riigi poolt määratud toetussumma ärajaotamine maakondade vahel on sündinud Siseministeeriumi poolt aluseks võttes maakonnavalitsuste poolt esitatud õpetajate palg summad eelarve järele.

Niisugust toetussummade jaotamisviisi ei pea Võru maakonnavalitsus õiglaseks ja on Siseministrile märgukirja saatnud, selletades, et senine jaotusviis avatleda maakonnavalitsusi eneste eelarveid kunstlikult suurendama, eriti õpetajate palkade osas, et selle läbi suurema toetussumma osaliseks saada, ega ole sellepärast õiglane, seda enam, et õpetajate arvu suurendamine ehk vähendamine oleneb peasjalikult igast maakonnavalitsusest enesest. Õpetajate palkade järele toetuse määramine võib esile kutsuda õpetajate arvu ülemäärase suurendamise. Sellekohaste statistiliste andmete järele on näiteks Järvamaa algkoolides ühe õpetaja kohta keskmiselt 27 õpilast, Tartumaal — 33 ja Saaremaal koguni — 37 õpilast. Kui Järvamaal näiteks ühe õpetaja kohta niisama 33 õpilast arvata kui Tartumaalgi, siis väheneks õpetajate koguarv Järvamaal 47

õpetaja võrra ehk 251 õpetaja pealt 204 peale.

Sellest teeb Võru maakonnavalitsus järeldusi ülearu saadud toetussummade suuruse kohta.

Kõike ülaltoodud arvesse võttes palub Võru maakonnavalitsus Siseministri korraldust, et 1925 a. riikline toetussumma saaks ärajaotatud maakondade vahel nende elanikkude arvu järele, nõnda kui see Riigikogu poolt tulumaksu jaotamisel ettenähtud, ehk koolialiste laste arvu järele. Märgukirja esitaja arvates võib ainult niisugune jaotusviis kindlustada igale maakonnale ühtlase ja õiglase riiklise toetuse saamise.

Siseministeerium on Võru maakonnavalitsuse märgukirjast ära kirjast saatnud ka teistele maakonnavalitsustele seisukoha võtmiseks ja oma arvamise avaldamiseks.

Teiste maakonnavalitsuste seisukoht selle küsimuse kohta on veel teadmata, kuid vaevalt leiab ta poolehoidu õigluse mõttes. Kui meil rahvatihedus igas maakonnas ühtlane oleks, siis ei saaks selle põhimõtte vastu kellegil olla, et toetusraha rahva ehk õpilaste arvu järele jaotada.

Õnnetuseks on rahva tihedus loodusliste tingimuste poolest mitmesugune ja koolide hulga, sellega ühenduses ka õpetajate hulga, määravad just looduslised tingimised ära. Kui tahetakse kooliskäimist kõigile lastele võimaldada, tuleb kool väikse arvu lastele ülevalpidada ka siis, kui kõige suurem kokkuhoidmise pooldaja ollakse. Kunstlise koolivõrgu suurendamiseks puudub omavalitsustel igasugune huvi ja seda ei ärata praegune toetusraha jaotamise viis ajal, kus maakondadel tuleb õpetajate paljadele juurde maksta.

Rahvaarvu järele toetusraha määramine on neile maakondadele, kus rahvas tihedamalt elab, muidugi kasulik, sest neil tuleb vähem koole üleval pidada ja neile annaks toetusraha siis õpetajate paljast tubli ülejäägi. See ei oleks, üleüldisuse seisukohast asja peale vaadates, enam õiglane, kui õpetajate paljaks määratud toetusraha ühedele maakonnavalitsustele ülejäägi annaks, teistele aga õpetajate paljaks väljaminevat summat ei kataks.

Vallavalitsuse revideerimise juhtnöörid ja kava.

(Järg.)

Revideerimise kava.

I. Üldine seisukord.

1. Puhtus ja kord:

- Kas valitseb vallamaja ees tarviline puhtus;
 - Kas valitseb vallamaja ameti ruumides ja eeskodades puhtus;
 - Kas on vangikambrid kindlad ja nendes tarviline puhtus;
 - Kas hoitakse paberid ja raamatud vallakantseleis üldiselt korras.
2. Valla ametnikkude korralikkus:
- Kas määratud kantselei päeval on vallakantselei avatud;
 - Kas ilmub vallavanem ehk tema abi kantselei päeval määratud kellaajaks kohale;
 - Kas on vallasekretäär ja kantselei ametnikud selleks samaks ajaks kohal;
 - Kas käiakse asjaajamisele tulnud kodanikkudega tarvilise viisakusega ümber;
 - Kas on ametnikud asjaajamisel kained.

II. Endised revideerimised.

1. Revideerimiste teatamine:

- Kas on vallavalitsus revideerimised ja nende tagajärjed nõukogule teatavaks teinud.

2. Revideerimistel avalikuks tulnud puuduste kõrvaldamine:

- Kas on vallavalitsus revideerimisprotokollides näidatud puudused kõrvaldanud, olgu revideerimine Siseministeeriumi, maakonnavalitsuse, maksuinspektori ehk valla revisjoni komisjoni poolt toimetatud (üksikasjaline järele vaatamine revideerimise protokollide üksikute punktide kaupa).

- Kas on vallanõukogu poolt tehtud otsused revideerimiste asjus täidetud.

III. Vallaomavalitsuse asjaajamine.

1. Vallanõukogu protokollid raamat:

- Kas nõukogu protokollid raamat korralikult ja puhtalt peetud ning koosolijad nõukogu liikmed ehk selleks volitatud nõunikud alla kirjutanud enne ära kirja saatmist järelevalve asutusele;
- Kas protokollid ära kirjad õigel ajal maakonnavalitsusele saadetud; kas m. v. poolt saadud vastuse põhjal vastavad märkused protokollid juure otsuste kinnitamise ehk protesteerimise üle tehtud (kirja kuupäeva ja Nr. äratähendamisega), samuti kohtu otsused protesteeritud otsuste peale;
- Kas nõukogu otsused on vallavalitsuse poolt korralikult täidetud ja selle kohta vastavad märkused protokollid raamatu viimasesse lahtrisse tehtud;
- Kas nõukogu otsused ja kohtu otsused protesteeritud otsuste kohta kuulatakse asjast huvitatud isikutele, allkirja vastu, edasikaebtuse korra äraseletamisega.

2. Vallavalitsuse protokollid raamat

- Kas vallavalitsuse koosolekuid peetakse igal nädalal määratud päeval ja kas tehtud otsused on protokolleeritud;
- Kas on korralikult protokolliraamatusse kantud külakümnikute ametisse määramine, valla kantselei ametnikkude ja teenija kohta käivad otsused, vallanõukogu koosoleku kokkukutsumine, vallavalitsuse poolt sõlmitud lepingud, vallavalitsuse esitajate määramine, krediitide ülekanded eelarves ühe peatüki püüdes ja kõik tähtsamad vallavalitsuse korraldused;

(Järgneb)

Omavalitsuste päevauudised.

Maademaksu tõsta kavatsetavat osa ei võtnud Rahaministeeriumi eelarve komisjon riigi 1925 a. eelarvesse ülesse, kuna vastav seadus ise alles Riigikogu poolt vastuvõtmata.

Vähemusrahvuste omavalitsuse korraldamise seadus,

mis Riigikogu poolt 5. veebr. vastuvõeti, on välismail suurt poolehoidu leidnud, kui esimene selletaoline seadus.

Tervishoiu korraldamise seaduse eelnõu,

milles omavalitsused neile palju vastuvõtmata põhimõtteid leidsid, on Tervishoiu Peavalitsuse poolt parandatud, vastutulles kõigile soovidele. Tervishoiu Peavalitsuse ja omavalitsuse ülesandeid käsitav seaduse osa vajab põhjalikumat ümbertöötamist, mõlemite ülesannete täpseks äramääramiseks, missugusest tööst Maakondade ja Linnade Liitude esitajad praegu osa võtavad.

Uus tempelmaksu seaduse eelnõu, mis juba varem valmistatud, on otsekoheste maksude peavalitsuses praegu ümbertöötamisel. Eelnõu järele kavatsetakse kviitungite maksu võtta 5 marka (senise 50 penni asemel); palvekirjade maksu tahetakse kõrgendada 20 marga pealt 60 marga peale. Maks seatakse sisse ka palvekirjade lisade peale, samas suuruses. Eelnõu esitatakse juba lähemal ajal Vabariigi Valitsuse kaudu Riigikogule.

Küüdikohuste seaduse muutmine.

Siseministri poolt on Vabariigi Valitsusele seaduse eelnõu esitatud, millega küüdimaksu normid tõstetakse hobusemehele kilomeetri pealt 20 marga, raskuste veo eest 24 marga ja jalamehele 12 marga peale.

Kommunistlisse parteisse kuuluva omavalitsuse ametnikkud ja esituskogude liikmed omavalitsuse tegevusest kõrvaldatud kuni sõjaseisukorra kestvuseni.

Siseministeeriumi Omavalitsuse asjade Peavalitsus on 22. jaanuarist 1925 a. Nr. 120 all ringkirja avaldanud:

„Kaitseväge ülejuhataja käsukirjaga Nr. 2 — 1. dets. 1924 a. diviisi ülemate peale pandud kindral-kubeneri õiguste

ning sõjaseisukorra seaduse (üld. kub. asut. sead. § 23 lisa, V. S. K. II k.) § 19 p. 19 põhjal on mõnede diviisi ülemate poolt sõjaseisukorra kestvuse ajaks ametist kõrvaldatud linna-, alevi-, valla- ja maakonna-valitsuse liikmed ning linna- ja alevivolikogude kui ka valla- ja maakonnanõukogude liikmed, kes viimastest omavalitsuse esituskogude valimistest kuni 1. detsembrini 1924 a. kuulusid kommunistlisse ehk teistesse poliitilistesse parteidesse ja organisatsioonidesse, missugused töötavad 3-da internatsionaali põhimõtete järele, nagu „ühisväerind“. Samal alusel on diviisi ülemate korraldusel mõnede omavalitsuse ametnikkude ja esituskogude liigete arreteerimised ettevõetud. Lähemalt on see kõik formuleeritud diviisi ülemate käsukirjades.

Et ettetoodud korralduste teostamise tagajärjel üksikutes omavalitsuse asutustes mõnesugused raskused ja arusaamatused esile on kerkinud, siis pean tarvilikuks asja selgitamiseks järgmist teatada.

1. Kõik ülemaltähendatud omavalitsuse ametnikud ja esituskogude (volikogude ja nõukogude) liikmed, kui ka viimaste poolt valitud esitajad mitmesugustesse ametiasutustesse ja komisjonidesse, tulevad diviisi ülemate käsukirjadega ja käskudega omavalitsuse tegevusest kõrvaldatuks lugeda ainult kuni sõjaseisukorra kestvuseni.

2. Linna- ja alevivolikogudest ning valla- ja maakonnanõukogudest kõrvaldatud liigete asemele ei ole lubatud omavalitsuse esituskogudesse uusi kandidaate vastavatest nimekirjadest kutsuda ega uusi valimisi ettevõtta, seni kui selles asjas keskkohast vastavad korraldused ei järgne.

3. Kõrvaldatud ametnikkude (valitsuse ja komisjonide liikmed ning teised ametnikud, kuid mitte volikogude ja nõukogude liikmed), samuti ka esitajate asemele mitmesugustesse asutustesse võib, kui selleks tungiv tarvidus olemas, ajutised asetäitjad valida. Kui võimalik ei ole valida, nagu minu teada mõnes üksikus vallas, siis tuleb järevalve asutusel asetäitjad määrata (järevalve seadus §§ 7 ja 8).

4. Volikogude ja nõukogude liikmed, kes ülemalnimetatud parteidesse või organisatsioonidesse kuuluvuse tõttu diviisi ülemate otsusel omavalitsuse esituskogudest kõrvaldatud, peale selle otsuse aga oma isiklikul soovil mõnda teise rühma üle läinud, tulevad tähendatud esituskogudest

kuni sõjaseisukorra kestvuseni lahkunuks lugeda, kuigi nad soovi on avaldanud või avaldavad nendes esituskogudes mõnes teises rühmas edasi tegutseda.

Käesolev ringkiri tuleb maakonnaavalitustel kõigile valla- ja alevivalitsustele teatavaks teha. Raskustes, mis selles asjas linna-, maakonna-, valla- ja aleviomavalitustel tekkida võivad on soovitatav tarbekorral täiendavate juhtnööride saamiseks Siseministeriumi poole pöörata.

Teede ja sildade ehitamiseks

1925 a. määratud summa on Teedeministeriumi poolt järgmiselt ära jaotatud:

1) Harju maakond . . .	Mrk.	9.000.000.—
2) Järva " . . .	"	3.000.000.—
3) Lääne " . . .	"	5.000.000.—
4) Pärnu " . . .	"	5.000.000.—
5) Petseri " . . .	"	4.000.000.—
6) Saaremaa maakond " . . .	"	1.000.000.—
7) Tartu maakond . . .	"	9.000.000.—
8) Valga " . . .	"	5.000.000.—
9) Viljandi " . . .	"	4.000.000.—
10) Viru " . . .	"	7.000.000.—
11) Võru " . . .	"	5.000.000.—
12) Linnadele . . .	"	15.700.000.—
13) Minist. käsutada " . . .	"	3.300.000.—
K o k k u		Mrk. 76.000.000.—

Nõupidamine omavalitsuste tulude asjus.

Rahaminister teatas 18. veebr., et ta lähemal ajal omavalitsuste esitajad nõupidamisele kutsub omavalitsuste kindlate tuluallikate kava läbivaatamiseks.

Omavalitsused uusi raudteid nõutamas.

16. veebruaril käisid „Kaja“ teatel nelja maakonna esitajad uute raudteede ehitamise asjus riigivanema, teedeministri ja Riigikogu esimehe juures. Esitajaks olid Läänemaalt: Lääne maakonnaavalituse esi-

mees h-ra Saar, h-ra Treumann Vigalast ja h-ra Luuberg Lihulast. Saaremaakonnast: Saare maakonnaavalituse esimees Neps ja Kuresaare linnaeapea Unt. Harju maakonnaavalituse esimees Krusemann ja sekretäär Martinson. Rapla alevi esitaja Veimar ja Pärnu maakonnaavalituse esimees Markson.

Maakonna esitajad esitas riigivanemale Riigikogu liige K. Tonkmann. Riigivanem võttis esitajad vastu Toompea lossis oma kabinetis. Maakondade esitajad kandsid ette riigivanemale oma soovid, et kõige pealt tuleks Rapla Märjamaa raudtee ehitada, kus raudtee Märjamaalt haruneks kaheks, esimene haru läheks Märjamaalt Pärnu ja teine haru läheks Märjamaalt Virtsu. Esitajad põhjendasid omi soove kindlate andmetega. Riigivanem avaldas arvamist, et esitajate soovid tuleks esimeses järjekorras rahuldada, kuid puudub praegu kapitaal, millega raudteed ehitada. Riigi eelarve käesoleval aastal ei võimaldavat väga palju. Tuleks lähemal ajal kindlasti ära otsustada, kas meil mitte erakapitaalile luba ei antaks raudteed ehitada. Tema, riigivanem, ei poolda küll mitte seda, et erakapitaaliga raudteed ehitada — aga hädakorral võiks seda siiski lubada.

Teedeminister esitajad vastu võttes, juhtis tähelepanu selle peale, et Pärnu linna esitajad annavad võrdlemisi suure summa Lelle-Eidapere-Pärnu raudtee ehitamiseks. Vastukaaluks teatasid esitajad, et ka eelnimetatud maakonnad raudtee ehitamist toetama saavad.

Riigikogu esimees pooldas seda, et Rapla-Virtsu raudtee ehitus hädatarvilik on. Tuleks võimalikult kõik teha, et raudteed Raplast Virtsuni ehitada.

Õhtul oli riigi majandusnõukogu koosolek, kus ka nimetatud esitajad koosolekust osa võtsid.

Eesti Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Eesti Maakondade Liidu märgukiri Rahaministeriumi eelarve komisjonile.

12. veebr. s. a. saatis Liidu juhatus järgmise märgukirja:

Ajalehtede teate järele on Rahaministeriumi eelarve komisjoni poolt toetuseks omavalitsustele õpetajate palkadeks 113 miljoni marka muutmata vastuvõetud, kuna omavalitsuste poolt selleksamaks otstarbeks juurdenõutud 32 miljoni juurdelisa-

mist ei rahuldatud, küll aga lubanud rahaminister omavalitsustele uute maksu-seaduste abil sissetulekuid võimaldada puudujääkide katmiseks, missuguste seaduste kallal praegu töötavat. Ühel ajal selle otsusega on puudutatud kooliõpetajatele korraliku palga väljamaksmise küsimust.

Selle otsuse puhul leiab Maakondade Liit enese kohustatud olema järgmiste asjaolude peale tähelepanu juhtida:

Põhimõtteliselt tuleb seda seisukohta tervitada, et omavalitsustele toetussummade asemel vastavate seadustega sissetulekuid võimaldakse, kuid ise küsimus on see, kuidas seni tegelikult õpetajate palkasi maksta saab, kuni seadus tuleb. Ja riigieelarvet tuleb käesoleval juhtumisel just sellest seisukohast võtta, sest vastavate seaduste lubamine ei lahenda veel küsimust tegelikult. Selle tõenduseks on elukogemused olemas. Läänud kevadel oli Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud maksude seaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu omavalitsus komisjoni poolt vastu võetud, aga Riigikogu kukutas seaduse läbi. Kuidas võime nüüd kindlad olla, et seaduseelnõu, mille kallal praegu alles töötatakse, vastu võetav saab Rahaministrile, Vabariigi Valitsusele ja lõpuks Riigikogu enamusele ja et seda nii rutulises korras saab, et võib õpetajate palgamaksmist õigel ajal lahendada?! Ka siis, kui me kõige optimistlikemalt asja peale vaatame, ka siis, kui see seadus, mille kallal praegu töötatakse, kiires korras ja kõigile vastuvõetaval kujul tuleb, — oleks korralik palgamaksmine õpetajatele takistatud ja seda praegu juba.

Maakonnavalitsustele palutud toetussumma 145.690.825 marka on õpetajate palkadeks ettenähtud. Palgad tulevad iga kuu väljamaksta. Kui toetust 113 miljoni pealt ei tõsteta, jagatakse toetussumma, sellest veel 10 miljoni marka tagavaraks jättes, 13 kuu peale ära ja iga kuu saadakse seega $\frac{1}{13}$ 103 miljonist, kuna väljamaksta tuleb $\frac{1}{13}$ 145. miljonist, s. o. $3\frac{1}{4}$ milj. marka rohkem kui toetusena saadakse. Kust võtavad maakonnavalitsused seni see $3\frac{1}{4}$ miljoni marka kuus, aprillis isegi $4\frac{7}{8}$ milj. marka, kuni lubatud seadus tuleb, see on arvesse võtmata jäetud 32.690.825 margalise lisatoetuse tagasilükkamise juures. Ülearune oleks siin seletama hakata, et maakonnavalitsuste suuremad maksud tulevad sisse

alles aasta viimasel veerandil, väiksem osa teisel veerandil, mispärast oma summade juurdelisamine võimata. Kui seda jaanuari kuus tehti, siis pingutusega, korralik olla tahtes ja teadmises, et täieline toetussumma selle lähemal ajal tasub. Kui nüüd 113 milj. toetussumma juurde jäädakse, siis ei saa maakonnavalitsused õpetajate palkasi, veebruarist alates enam korralikult väljamaksta ja 30% õpetajate palkadest peab väljamaksmata jääma.

Seda asjaolu arvesse võttes palub Eesti Maakondade Liidu juhatus Rahaministeeriumi eelarve komisjoni toetusraha summat omavalitsustele riigieelarves 145.690.825 marga peale tõsta, et võimaldada igas kuus tarvilikku summat õpetajate palkade väljamaksmiseks saada seniks, kuni seadusandliline teel maakonnavalitsustele uued sissetulekud antakse, mis ajast ka riiklist toetust vastavalt vähendada. Selle juures ei kaotaks riigi kassa ega võidaks omavalitsused midagi, kuid õpetajatele korralik palgamaksmine oleks kindlustatud, oleks teoga tõestatud olema ka Vabariigi Valitsuse deklaratsioonist see osa, mis ütleb, et Vabariigi Valitsus tahab tšist tähelepanu selle peale pöörata, et omavalitsustel nende tähtsate ülesannete täitmisel tarvilised tulud kindlustatud oleksid.

Eesti Maakondade Liidu märgukiri Siseministrile.

13. veebr. s. a. saatis Liidu juhatus järgmise märgukirja:

„1923 a. 28. novembril otsustas Maakondade Liidu nõukogu esineda Siseministeeriumi ja Teedeministeeriumi ees palvega, et jõuvankritel reisijate ja kraamiveo kestva ühenduse sisseseadmise seadus saaks revideerimisele võetud ja reisijate, kraami ning postiveo korraldamine ka jõuvankrite abil maakonnavalitsuste võimkonda antud neil alustel, nagu see kohustus maakonnavalitsuste peale on pandud, kus juures ministeeriumitel õigus jääks üksikute maakondade poolt soovitud määrusi ühtlustada, üldised sõidu taksid maakonnavalitsuste ettepanekutel maksma panna ja ülemat tehnilist järelevalvet pidada. Seniks aga, kuni see seadus seadusandlises korras muudetud ei ole, paluda Teedeministeeriumil

riumi oma määrust jõuvankritel kestva reisijate ja kraamiveo kohta selles mõttes muuta, et igasugune kestev jõuvankrite, autode ja autobusside liikumine posti-, reisijate- ja kaubaveo alal kindla sõiduplaani järele väljaspool linna piirisid sünnib ainult kohaliste maakonnavalitsuste korraldusel.

1924 a. 27. oktoobril maakonnavalitsuste esitajate nõupidamisel Siseministeeriumis postijaamade asjus, teatas Omavalitsuse asjade Peavalitsuse juhataja abi, et Teedeministri poolt on juba korraldus tehtud seaduse eelnõu väljatöötada kestva ühendust pidavate jõuvankrite korraldust maakonnavalitsustele üleandmise kohta.

Et praegu juba aeg on jõuvankrite liinide väljaandmise asjus eeltöid teha, mis postijaamade ja postiveo korraldusega tihedalt seotud on, palub Eesti Maakondade Liit Teid, härra Siseminister, lahkesti Teedeministriga läbirääkida, et selle seaduse eelnõu esildamisele võimalikult kiire käik antaks. Läbirääkimiste tagajärgedest palub Maakondade Liit lahkesti teatada.

Vallomaavalitsuse raamatupidamise kava ja kavandid läbivaatamisele.

Teatavasti seadis Tartu maakonnavalitsuse pearaamatupidaja A. Pärjel Maakondade Liidu ülesandel vallaomavalitsuse kahekordse raamatupidamise novembri lõpuks l. a. kokku. Töö seisab koos kolmest osast: I. Kahekordse raamatupidamise teooria, II. Vallaomavalitsuse raamatupidamise kava, mis koosneb kahest jaost, kavast ja raamatute vormidest, III. Vallaomavalitsuse raamatupidamise kavandid ja praktilised tööd.

Sellest tööst on paljundatud II. osa esimene pool ja III. osa ja saadetakse lähe-

mail päevil maakonnavalitsustele, valla-sekretääride seltside osakondadele, keskvalitsusasutustele ja asjatundjatele läbivaatamiseks ning paranduste tegemiseks. Esimese osa, kui üldraamatupidamise õpetuse ja raamatute vormide, mis praktiliste tööde juures korduvad, paljundamist ei peetud esialgu tarvilikuks. Vallaomavalitsuse raamatute pidamise II. osa, mis paljundatud, sisaldab 26 leheküljel: Vallaomaval. raamatupidamise kava üldosa, eelarve raamatupidamises, eelarveline ja büdshetiline raamatupidamine, raamatupidamise dokumendid, ülevaate põhi- ja abiraamatute üle, pearaamatu arvete jaotus, raamatupidamise kava joonestus, arvete korrepondeerimine, aruanded ja Ameerika viis. III. osa — esineb paksu raamatuna. Selles on ruumi leidnud 24 kavandit prooviläbikannetega, alates eelarvega ja lõpetades aastaaruandega. Läbikantud on kolme kuu tehingud.

Seda tööd laiali saates ei pretendeeri autor ega ka Maakondade Liit sugugi selle peale, et ta peaks muutmata kujul heaks kiidetama. Et esitatud vormid puhtsüsteemilised, on muudatused läbikannete kohta — päevaste läbikannete asemel kuu läbikanded — kergesti teostatavad. Abiraamatutest on mõned täiesti uuevormilised võetud, mida samuti soovi korral kerge vahetada. Tehtud töö paljundatud eks. peaks võimaldama põhjalikku asjasse süvenemist, põhjalikku arvustust kokkukutsutaval nõupidamisel ja nende põhjal ka kõiki rahuldava vallaomavalitsuse raamatupidamise viisi kättesaamise.

Vabakoht.

Kohtla vallasekretääri valimine Kohtla vallamajas (2 versta Kohtla jaa-mast) on 27. veebr. kell 10 h.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 5. Isikumaksu asjus. Kas võib piirivalve valitsuses teenivatele isikutele, kui nad teenivad kogukonna piiris, määrata isikumaksu? V. a. E. V.

Vastus jaatav.

19 jaan. 1920. a. seadus näeb ette, et isikumaksu alla ei kuulu ainult abiraha ja pensiooni saajad. Piirivalve valitsuses teenijad on harilikud riigiteenijad ja käivad kõigi seadusliste maksude alla. Seda tõendab ka Omavalitsusasjade Peavalitsus oma seletuses 15 veebr. 1924 a. Nr. 280 all,

milles ütleb: „Piirivalvurid alluvad samastele maksu seadustele ja tulevad samuti maksustada kui muudki kodanikud.“

Küsimus Nr. 6. Vallasekretääri alluvusest.

Kas allub vallasekretäär vallavanemale ja kas ta on vallavanema käsutada? Sekretääri seletuse järele ei alluda sekretäär vallavanemale ja sekretääril olla õigus töid oma äranägemise järele täita, sissetulnud kirjasi täita ehk neid järjekorda ootama jätta.

Vallavanem.

Vastus:

Otse kinnitada, et sekretäär vallavanemale alluks ja tema käsutada oleks, ei saa, sest praeguse aja vallavanem ei ole Veneaegne vallavanem, kelle kätte kõik võim koondatud oli, ja praegune vallasekretäär mitte endine vallakirjutaja, kes vallavanemale allus ja tema käsutada oli. Vallasekretäär on kollegiaalses vallavalitsuses nii sama suure õigusega vallavalitsuse liige kui vallavanem, selle vahega, et viimane juhatab koosolekut, sekretäär aga protokollil kirjutab. Kuid see uus vahekord ei anna õigust veel sekretäärile töid oma äranägemise järele korraldada. See oleks sekretääri õiguste tõstmine vallavanema õigustest kõrgemale. Esimeseks võimukandjaks ja esimeseks vastutajaks vallaomavalitsuses jääb ka praeguse korra juures vallavanem, ja kui asutuse eesotsas seisjal ja asjaajamise eest vastutajal on vallavanemal õigus jooksva asjaajamise alal igasugu korraldusi teha ja töö järjekorda sekretäärile ära määrata.

Küsimus Nr. 7. Päävarahade maksimisest vallavalitsuse liigetele vallanõukogu koosolekute eest.

Kas on vallavanemal, tema abidel ja sekretääril, kui nad ühtlasi ka vallanõukogu liikmed, õigus koosolekul viibimise eest päävaraha saada, nagu nõukogu liikmed seda saavad? Vallavanem.

Vastus:

Maksetavast palgast ja päävarahadest on nii arusaadud, et alalise teenistuse kohal tehtava töö eest palgasaajatele päävaraha ei makseta. Seega ei kuuluks ka vallavalitsuse liikmed vallanõukogu koosolekutel viibimise eest päävarahade saajate hulka, kui selleks erilist otsust ei ole. Vallanõukogul on aga õigus neid päävaraha osalisteks saada lasta, kui ta päävarahade maksamise otsust vastavalt täiendab.

Küsimus Nr. 8. Ühispiimatalituste maksustamisest.

Kas võib ühispiimatalitus vallanõukogu otsusega vallaomavalitsuse heaks võetava tööstusmaksu alla panna?

Vallasekretäär O. H.

Vastus: Võib.

„R. T.“ Nr. 133/134 — 1924 a. ilmunud „ülemäärad ja juhtnöörid vallavalitsuste maksude võtmiseks“ § 1 näeb ette, et võija juustuvalmistamise ning muudelt piima tööstustelt võib tööstusmaksu võtta kuni 0,3% toodete väärtusest, ühispiimatalituste kohta erandit tegemata, ka ole selle pa-

ragrahvi märkus 2-se kohaselt ühispiimatalitused Siseministri poolt kokkuleppel Rahaministriga, maksu alla mitte alluvaks kuulutatud, mispärast küsimuse peale jaatavalt tuleb vastata.

Küsimus Nr. 9. Volitustest kutselehtedel.

Kas on vallasekretäär, kes ühtlasi ka vallamajas asuva postiagentuuri juhataja, õigustatud ilma sellekohase vallavalitsuse, ehk nõukogu otsuseta vastu võtma ja kutselehel „Volitusel“ allakirjutama temale alluva postiagentuuri läbi vallavalitsuse nimel sissetulevaid täht- ja väärtisaadetisi.

Jaataval korral missuguste seaduste ehk määrustega on see lubatud?

Vallasekretäär R.

Vastus: Ei ole.

Vallavalitsus ja postiagentuur on kaks ise asutust. Mõlemisse kuuluv isik ei ühenda neid, ega või seda teha. Postiagentuuri juhataja peab vallasekretääri vastu, kuigi enese isikus, niisama nõudlik olema kui kõigi teiste võeraste vastu. Volikiri, mille järele oma postiagentuurist saadetisi vastu võetakse, peab vastama üldiste nõuetele.

Küsimus Nr. 10. Isikumaksu maksamise kohta asjus.

Kus kohas kuulub kodanik isikumaksu alla, kui ta peale aasta algust ühest vallast teise elama asub, niisama kui ta aasta keskel oma elukohta vahetab? Kas tema alalise, või uue elukoha järele ja kas on mõõduandev asjaolu, et isik enne ehk pärast nõukogu poolt isikumaksu kindlaks määramist ühte ehk teise valda elama asus.

Vallasekretäär R.

Vastus:

Seal vallas, kus ta maksu aasta eelmise aasta 1. detsembril. Vaata lähemalt „Maaomavalitsus“ Nr. 3 s. a. küsimus Nr. 4.

Küsimus Nr. 11. Valla piiride muutmise asjus.

Kas on sel juhtumisel, kui küla või üksik talu asub teisele vallamajale ligemal, kui selle vallamajale, kuhu alla ta kuulub, ehk koguni teise valla keskel ja soovib lähema valla külge liituda, kuid selle valla nõukogu, kuhu alla küla ehk talu kuulub, ei anna selleks liitumiseks nõusolekut, maakonnavalitsusel, maakonnannõukogul ehk Siseministeeriumil õigus liitumist ja piiride õiendamist kohustavaks teha.

P. vallavalitsus.

Vastus:

Eestimaa ajut. administratiiv valitsemise ja kohalise omavalitsuse korraldamise 30. märtsi 1917 a. seaduse elluviimise

seaduse V. jao pt. 1 järele on valla piiride kindlaks määramise õigus maakonnakoogule antud, missugused otsused S. K. II. jao järele Siseministri kinnitamisele kuuluvad. Täh. seadus näeb ainult ette, et valla piiride määramisel võimalikult hüpoteegi üksusi või selle terveid osasi ei lõhutaks. Valdade keelu õigust seadus ette ei näe. Tegelikult on vallakoogude seisukohti valla piiride muutmisel küsitud kui asjade lähemal seisja omavalitsuse oma, ja nende seisukohtadega ka arvestatud, kui need põhjendatud on. Kui aga vallast lahus ehk kaugel seisva osa lahutamise vastu ollakse, siis ei saa sellel vastuseismisel väga paljudel juhtumistel mõjuvaid põhjusi olla — ja lahutamine ning ühendamine viiakse maakonnaavalitsuse ja Siseministri poolt läbi, ilma et vallakoogu seda keelda saaks.

Küsimus Nr. 12. Riigitööstuste tööliste registreerimise kohusest.

Valla piirides asub riigile kuuluv turba-tööstus. Sellest tööstusest käivad aasta ringi sajad töölised läbi ja lähemal ajal võib see arv tuhandeteni tõusta. Vallavalitsus on kohustatud neid tööstuse töölisti alati sisse- ja väljaregistreerima, neile igasugusi kutseid, teatelehti jne. kätetoimetama ja muud kirjavahetust, mis tööstusesse kui ka töölisesse puutub — täitma. Suvisel ajal, s. o. turba valmistamise hooajal, tarvitab see talitus peaaegu ühe ametniku tööjõu. Tööstusest vald aga mingit kasu ei saa. Ainult isikumaksu saab mõnelt tööstuse ametnikult, kes seal 1. detsembril asuvad, millest vahest töös-

tuse asjus kirjavahetuse posti kulud saab tasutud.

Kas on vallavalitsus nimetatud tööstuse kasuks kohustatud täitma ja ilma tasuta ja mis tuleb teha, kui see töö valdale koormav on, kuna teistel valdadel riigi vastu niisugust ilma tasuta kohustust täita ei ole?

A. R.

Vastus:

Vallavalitsus on kohustatud küsimuses tähendatud tööd tegema — tasuta, sest majaraamatute kohta käiv määrus (R. T. Nr. 5 — 1921 a.) sisse- ja väljaregistreerimise eest tasu ette ei näe. Teie vald ei ole esimene, kellel need tööd teha. On valdasi, keda mitmetuhanda töölisega riikiline tööstus õnnistanud ja kus tööliste registreerimise otstarbel tuli eriametnik pidada — tööliste alalise liikumise pärast. Veel rohkem: vallal tuli ka tööstuse jaoks kool asutada ja üleval pidada, mis hiljem tööstuse arvele võeti. Selle valla erilise kulu puhul pööras vastav maakonnaavalitsus Siseministeriumi poole palvega, küsimust nii lahendada, et vald ülekohtuselt erikulusi ei kannaks, s. o. riikiline tööstus valla heaks tööstusmaksu alla panna, kuid tagajärge sellel ei olnud. Keskvalitsuses oldi arvamisel, et tööstuse olemasolu valda raha toob ja vallakodanikkude parem majandusline seisukord võimaldab vallavalitsuses suuremaid kulusi kanda.

Et üksikud vallad erikulusi ei tarvitseks riigi tööstuste pärast teha, selle nähtuse kaotamiseks on ainuke abinõu: nõuda, et keskvalitsus lubaks riigitööstuse eratööstuse viisi tööstusmaksu alla panna — valla heaks.

Avalikud

rahvaraamatukogud

saavad ajakirja

„MAAOMAVALITSUST“

talitusest otse tellides

25⁰0 hinnaalandusega.

Tähepanu selle peale juhtides, et „Maaomavalitsus“ käesoleval aastal

500 marka

maksab, palume tellijaid, kes endise hinna järele tellimise raha saatsid, puuduva osa järele saata.

„Maaomavalitsuse“ 1923 ja 1924 aastakäigud on veel tervelt endise hinnaga, 50 m. ja 300 marka saada.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

===== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. =====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Ettevõtjad ja kohaotsijad!

Eesti Maakondade Liit teatab, et **paljud maakonnavalitsused avaldavad**, tänasest alates, kõik **oma kuulutused ainult** Liidu häälekandjas „**Maaomavalitsuses**“, teised peale kohalikkude lehtede ka „Maaomavalitsuses“, mis pärast teede, sildade ja muude ehituste ettevõtjatel ja kohaotsijatel „Maaomavalitsuse“ kuulutusi jälgida tuleb.

Ajakiri „Maaomavalitsus“ ilmub iga kuu 10 ja 25 päeval. Talitus Tallinnas S.-Roosekrantsi uul. 12. Tellimise hind aas-500 marka., üksik number 25 marka.

Petseri maakonnavalitsus teatab, et **3. märtsil** s. a. kell 10 hom. maakonnavalitsuse ruumes saab väljaantud, vähempakkumise teel, järempakkumisega **mulla täite tööd** 424,3 k. s. suuruses silla juures üle Piusa jõe Petseri-Gorodistsche teel Kondraschovo ja Soschniki külade vahel.

Vähempakkumisest osavõtjatel tuleb kautsjon Mrk. 65.000 suuruses sula rahas, sissemaksta.

Tööde kirjeldusega, joonistustega ja tingimistega võib tutvuneda Maakonnavalitsuse Tehnika osakonnas tööpäevadel 10—12.

PETSERI MAAKONNAVALITSUS.